

Prof. dr Vaso Bojanić, redovni profesor, naučni savjetnik

Evropskog defendologija centra, Banja Luka

PRIRODA KOMPJUTERSKOG ŠAHA JE NEISCRPNA ZLATNA ČESTICA

Priroda kompjuetskog šaha je neiscrpna zlatna čestica. Ono što je sigurno tačno, posmatrano sa matematičkog aspekta, šah ima neizmjernu vrijednost i predstavlja bogat izvor novih, korisnih i zanimljivih povezanosti sa naukom. U svijetu nauke i šaha, gdje ima malo čvrstih činjenica njihove trenutne povezanosti, ovo je samo još jedno mišljenje. Šah je igra mnogih tajni, tek se naslućuje njegova kompjueterska preciznost, ali njegov pravi značaj u nauci zasad je nepoznat. Šah je beskonačno tajanstven, beskonačno raznolik. Šah simbolizuje beskraj, svjetlost, vječnost, misaone moći i jasno definisanu logičku matematičku strukturu. Igrajući šah, suočavate se sa beskonačnim nizom mogućih pozicija.

Da li je šah djelo prirode ili inteligencije, ili je on dokaz izgubljene matematičke poruke? Šahista mora svladavati prepreku za preprekom sve dok ne dođe do najdubljih tajni samoga sebe. Često na šahovskoj ploči ne vode bitku dvije škole, nego dvije filozofije, dva načina razumijevanja svijeta. Naučna istina je kao najbolji potez u šahu, postoji, ali je moramo dokazati. I u šahu predviđanja za ljude imaju granice. U šahu ništa ne možete probati dok ne odigrate potez, ali onda nemate povratka. Zato se sjetite da razvijajte svoje talente i ne komplikujte, jedan je život. Ljudi su stalno u pokretu, ali dobro je tu i tamo zastati i osjetiti život. Ali što je sama misao ako ne filozofija, kao majka svih nauka, koja je najvažniji rezultat našeg novog razmišljanja u svim mogućim sferama života. Sjetite se da osim učenja svojih lekcija, na Zemlju dolazimo kako bismo odigrali svoju ulogu u lekcijama drugih ljudi.

Ljudski odnosi su utemeljeni na prijateljstvu i uzajamnom poštovanju zlatnog pravila života. Bez obzira na okolnosti, odnosi među ljudima najvitalniji su dio naših života. Mi smo ljudska bića koja žive u dva svijeta, materijalnom i duhovnom. Naša je misija prelaženje iz jednog svijeta u drugi, kroz vrijeme i prostor, učeći kako upoznati sebe i tražeći istinu. Trebamo prepoznati taj svijet i biti strpljivi i uporni, takav je život. A čije je vrijeme znanja, a čije neznanja, pokazaće se svakom čoveku koji odluči da se probudi. Tu su knjige, tu je jezik, tu je razum. Obrazovanje je najvažniji rezultat koji čovječanstvo treba postići u

budućnosti. Istovremeno politika i nauka moraju biti svjesne svoje etičke odgovornosti u istraživanju i obrazovanju. Teorijski, u šahu kao u kvantnoj fizici i hemiji, bilo koje mnoštvo neograničenih mogućnosti, koje se nalaze u talasu mogućnosti, mogu postati stvarnost. Kao što smo vidjeli, sve čestice su ujedno i talasi. Međutim, samo jedna od tih mogućnosti postane stvarna u šahu kad se odigra potez. Tada se kaže da je mnoštvo mogućnosti „urušeno“ u određenu stvarnost. Jedan od faktora koji određuju smjer u koji se mnoštvo mogućnosti urušava je čin posmatranja. U kvantnom svemiru, posmatrač utiče na fenomen prostora i vremena, dok u šahu to nije slučaj. U šahu matematika opisuje vječnu i nepromjenjivu matematičku stvarnost koja postoji izvan vremena i prostora. Sve mogućnosti postoje u kvantnom polju, šahovskoj tabli, a čin posmatranja ih urušava u određenu mogućnost. U području mogućnosti, elektron nije odvojen od nas, od svijesti. On je mogućnost same svijesti, materijalne mogućnosti. Kada svijest uruši talas mogućnosti izabirući jedno od mogućih aspekata elektrona, taj aspekt postaje stvarnost. Prema tome naučnikov um, umjesto da objektivno svjedoči fenomenu koji se događa, ustvari utiče, koja od neograničenog broja potencijalnih mogućnosti postaje stvarnost kao fenomen. Sila koja preobražava mogućnost u stvarnost je svijest. Vaš mozak je sposoban imati više ideja od broja atoma u poznatom svemiru!